

АТОМНИК АУКРАЇНИ

№ 25 (343) 21 червня 2007 року

Заснована 1 грудня 2000 року

ГАЗЕТА ПРОФЕСІЙНОЇ СПІЛКИ

ПРАЦІВНИКІВ АТОМНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

ПРОФЕСІЙНА РОБОТА СПІЛЧАН

ПРИДУМАНО В ЖЕЛТЫХ ВОДАХ, а работает для атомщиков, для страны

Сергей ЖУШМАН, инженер-конструктор механического участка приборного цеха с токарем 6 разряда Александром ДИДЬКОМ обсуждают правильность изготовления детали

— Вопросом ликвидации радиоактивных отвалов ВостГОК занимается с тех пор, как появилась тема «экология», — говорит **Петр КИСЛЫЙ (на снимке)**. — А обогащение урановой руды — эта тематика существовала в продолжение всего существования предприятия. Сегодня рудоотвалы проходят несколько этапов переработки на комплексе. Сортировка проводится на разных по назначению сепараторах, которые позволяют разделить руду на три класса: богатую руду, промпродукт и чистый щебень. В результате получается практически безотходная технология, улучшающая при этом экологическую среду. Она позволяет решать сразу несколько задач. Получение дешевой руды, — себестоимость руды из отвалов составляет 50 процентов от добытой под землей. Получение промпродукта, который используется при кучном выщелачивании и также приносит комбинату дополнительный уран, а значит, и прибыль. А щебень идет на шоссейные, железные дороги,

используется в общем строительстве. Все, что останется после переработки отвалов, будет опущено в шахту для гидрозакладки пространств, освобожденных при подземных работах, так называемых шахтных пустот. Еще более высокие экологические и экономические результаты и качество мы ожидаем от введения уже промышленного комплекса «Альтайд».

Научно-производственный комплекс «Автоматика и машиностроение» Восточно-го горно-обогатительного комбината — уникальная в своем роде организация, самостоятельно разрабатывающая, сертифицирующая, изготавливающая и сопровождающая на протяжении всего жизненного цикла собственную продукцию. С улучшением дел на ВостГОКе и здесь стали шире и перспективней задачи, увеличились производственные объемы и перечень изделий. В сегодняшнем ассортименте предприятия погрузочная, грузодоставочная техника, средства механизации взрывных работ, лифты-подъемники, которые в Украине только здесь и выпускают, буровой инструмент, специальные приборы контроля и связи и т. д. Зарядная техника, кстати сказать, получила приз «Лучшее в Украине изделие 2006 года». Однако самой значительной разработкой прошлого года директор НПК «АиМ» Петр Кислый назвал передвижной рудосортировочный комплекс для переработки отвалов горного производства на Смолинской шахте. Этот пока макетный комплекс оправдал наилучшие ожидания. Работал без единого технического отказа, и принес уже прибыль смолинским шахтерам более полутора миллиона. Введение в действие такого комплекса запланировано в этом году и на Ингульской шахте.

Он более мощный, модернизированный на основе испытанного макетного образца.

В прошлом году работники НПК провели предварительное испытание новой буровой установки для шахт. Эта машина на шведских гидрореперфораторах. Производительная и маневренная, она используется в шахтных пространствах, куда нет доступа обычной технике. В промышленную эксплуатацию установка будет введена также в этом году. Среди новых разработок: дизель-электрические грузодоставочные машины для доставки отбитой породы, автономная машина современного класса, работающая и со сжатым воздухом, и на электричестве. Не только высокий экономический эффект, но и снижение дозовой нагрузки на персонал, работающий непосредственно с урановым концентратом, ожидается от введения (в этом году) специального узла для готовой продукции гидрометаллургического завода ВостГОКа. (Окончание на 2-й стр.)

СТРАХОВИЙ ЗАХИСТ

Найважливіший аргумент — ефективна робота на місцях

АСК «Енергополіс» провела спільне засідання Спостережної ради та керівництва філій Компанії

У мальовничому куточку Карпат неподалік смт Східниця Львівської області на базі готельного комплексу «Санта-Марія» у червні відбулося спільне засідання Спостережної ради, керівництва та директорів філій Компанії. Учасники засідання, в якому взяв діяльну участь Голова Атомпрофспілки Валерій Матов, підбили підсумки роботи Компанії та її регіональних підрозділів у 2006 році, визначили основні напрями її діяльності до кінця 2007-го, розглянули питання планування роботи регіональної мережі, зокрема, щодо підвищення рівня обслуговування клієнтів та ефективної взаємодії з партнерами. (Закінчення на 2-й стор.)

АТОМНА ГЛАСИТЬ

Рівненську АЕС відвідали депутати Кузнецовської міської ради

Гості ознайомилися з роботою АЕС, відвідали машинний зал, БЩУ, інформаційний центр станції, а також музей історії РАЕС та міста. Після того відбулася зустріч з генеральним директором та провідними фахівцями станції. Питання, які порушували депутати, стосувалися встановлення меж санітарно-захисної зони навколо АЕС, функціонування паркової зони в місті, створення центру дозвілля для молоді тощо. Головними під час зустрічі були питання соціального характеру. Відповідаючи на них, Микола Фрідман зазначив, що важливою проблемою є житлова. На черзі щодо покращення житлових умов по РАЕС перебуває понад 1400 працівників. Для вирішення цього питання проводиться реструктуризація гуртожитку, триває спорудження будинку. Серед інших об'єктів — це зведення ЗОШ №6, дитячої поліклініки. Не оминув Микола Абрамович і питання щодо продовження ресурсу першого та другого енергоблоків. У цьому питанні він сподівається на підтримку населення і народних обранців зокрема.

ЧОРНОБІЛЬСЬКІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФСПІЛКИ — 20 РОКІВ

Зона відчуження: етап занедбання

Чорнобильській територіальній організації профспілки (ЧТОП) виповнилося 20 років. Урочистості, присвячені ювілейній події, відбулися 13 червня у місті Чорнобиль у форматі «сімейного свята». На святковому концерті виступи самодіяльності чергувалися спогадами керівників ЧТОП різного періоду її діяльності. Чорнобильська профорганізація має безпосереднє відношення до ліквідації наслідків Чорнобильської аварії. Вона несла основний тягар таких проблем, як організація евакуації людей із зони аварії, їхнього проживання, упорядкування життя вахтовиків, харчування, транспортних перевезень, охорони праці та радіаційної безпеки, а також і дозвілля. «Це несерйозне, здавалося б, на фоні трагічних чорнобильських подій заняття додавало настрою та трудового ентузіазму ліквідаторам», — сказав на урочистостях Василь Махно, перший голова профкому ЧТОП. Він розповів про зародження профорганізації, перші кроки її діяльності у зоні відчуження та безумовного відселення. (Закінчення на 2-й стор.)

ПАМ'ЯТЬ

ДВЕ ЕКСПОЗИЦІЇ ШКОЛЬНОГО МУЗЕЯ,

посвященні Чорнобильській трагедії і подіям Великої Вітчизняної війни

...Для працівників електроцеха, ветеранів ЧАЭС і представителів міжнародної громадської організації «Промінь 5-2» такі поїздки не внове: дев'яностать років тому, в один і той же майський день вони приїжджали в село Степное Полтавської області — к могилі свого колеги **Александра Лелеченко**. І ні при яких обставинах не обходять увагою школу села Новоорехівка, в якій когось-то учився **Александр Григорьевич** і де вост уже бо-

лее десяти років дієму музею експози-

ція, розповідаючи про трагедію Чорнобильської трагедії і подвигу земляка. (Окончание на 3-й стр.)

ПРИДУМАНО В ЖЕЛТЫХ ВОДАХ, а работает для атомщиков, для страны

(Окончание.)

Начало на 1-й стр.)

Результатами технических разработок научно-производственного комплекса пользуется не только ВостГЭК, но и другие горнорудные предприятия Украины, прежде всего криворожские. Некоторые приборы, например, для контроля взрывной цепи, выпускает в Украине только НПК «АиМ». Изготавливает предприятие и конфиденциальную продукцию для Министерства обороны, СБУ, пограничных служб, таможен, банков — для тех организаций, которые нуждаются в защите информации. Специальные лазерные приборы предотвращают утечку секретных сведений из компьютеров, воздухопроводов, телефонных линий, сети питания и т. д. ВостГЭКовский комплекс имеет не только лицензию на изготовление подобных изделий, но и установку их, и продажу. Что касается атомных электростанций, для них НПК разработал и производит специальные датчики, которые используются в системах защиты периметров АЭС и в системах радиационной защиты.

Если подытожить сказанное, научно-производственный комплекс выполняет очень серьезные и весьма разноплановые работы. Правда, в свое время, отметил Петр Кислый, и задачи, и производственные объемы предприятия были куда значительнее, — в период, когда оно работало на всю уранодобывающую отрасль Советского Союза. Тогда и численность НПК составляла 1320 человек. Сейчас — 400. Это, по его мнению, оптимальное число работников, позволяющее решать задачи и на перспективу, в частности, строящейся Новокирилловской шахты. На предприятии сохранился костяк специалистов, еще советских выпускников престижных российских и украинских вузов, разнонаправленных профессионалов, которые не боятся браться за новые задания, а то и менять ракурс своей основной деятельности. Но сегодня многие из них уже предпенсионного и пенсионного возраста, и НПК «АиМ» стоит на пороге активной смены кадрового состава. Трудность процесса обновления состоит в том, что Желтые

Юрий КРИЖАНОВСКИЙ 35 лет на одном месте. Сегодня он слесарь 6 разряда механосборочных работ слесарного участка приборного цеха, работает над деталью сепараторов, применяемых для обогащения руды.

Воды — периферийный город, сюда не очень-то стремятся молодые по окончании престижных вузов.

— Мы решили сделать ставку на подготовку своих собственных специалистов, — говорит Петр Кислый. — Приняли программу проводить обучение необходимых специалистов в течение десяти лет по десять человек в год за счет средств предприятия. Учим в Днепрпетровском горном институте, в Севастопольском профильном университете, в Киевском политехе в основном тех ребят, которые приходят к нам после техникумов и которые остаются хотя бы год за станком, попробуют металл своими руками. За каждым из них закреплен наставник, персональная техника. Мы получаем большую поддержку руководства ВостГЭКа, обучение но-

вых специалистов — общекомбинатовская тенденция. И такой подход к решению проблемы дает позитивные результаты. Мы уже не боимся за будущее комбината. Если еще пару лет назад у нас был значительный отток молодых специалистов, сегодня этот процесс приостановлен. Заслуга Петра Перькова и в том, что он заставляет всех думать и проявлять инициативу. На предприятии комбината широко внедрен хозрасчет. Все работает по правилу: кто больше вносит, тот получает больше. Свидетельство улучшения — несколько позитивных за последний год-два повышений зарплаты. Как следствие, работают на ВостГЭКе стало престижно, и люди, видя перспективу, держатся своего места.

Слава СТАНИНА
Фото автора

Передвижной рудосортировочный комплекс. Переработка обвалов горного производственного аппаратами «Галенит» и «Уранит»

Зона відчуження: етап занедбання

(Закінчення.)

Початок на 1-й стор.)

Починалися вони у жовтні 1986 року, а у квітні, після низки профспілкових зборів у трудових колективах чорнобильських підприємств, було обрано перший профком. Спочатку до профорганізації увійшли всім структурним підрозділів, серед них і Чорнобильська атомна електростанція.

Першим на порядку денний було винесено питання необхідності складення робочих графіків вахтовиків, який було ухвалено. До речі, він довів свою ефективність і зберігся донині. У той період, зауважив Василь Потапович, усі в зоні лиха працювали за методом «революційної доцільності».

Люди із своїми проблемами йшли до профкому суцільним потоком, тому члени його часто-густо вертали додому опівночі. З «подачі» профспілки було вирішено багато важливих питань. Зокрема, організація лікувально-профілактичного харчування вахтовиків, згадає Василь Потапович. Продуктивний кошук ліквідатора було визначено із 44 назв за санітарно-гігієнічними нормами. Щодня 296 г м'яса, 83 г риби, 50 г масла, 50 г сметани, 25 г меду і т. д. Але й тоді були спроби зекономити, профком відстоював необхідний раціон.

Михайло Седов, колишній генеральний директор виробничого об'єднання «Комбінат», до складу якого до 1990 року входила Чорнобильська АЕС, у своїх спогадах серед найбільших проблем періоду перших років ліквідації аварії назвав невідповідний фаховий

рівень приїжджаючих до зони відчуження. На ліквідацію наслідків було кинуто значні кошти і задіяно величезну кількість людського ресурсу, що укупі мали зупинити «розповзання» радіації. Так, у 1987 році одних військових було близько 15 тисяч — вони займалися дезактивацією території. Та нерідко на технічних об'єктах трудилися працівники «культурного фронту», не було достатньо підготовлених комунальних господарників. Це зумовлювало часті нещасні випадки. Створення фахових колективів, підготовка необхідних кадрів відбувалася, зазначив Михайло Олександрович, за ініціативи та допомоги профспілкових органів. На кінець вісімдесятих виробничі показники вже були задовільними практично за усіма напрямками діяльності. Працівники зони отримували і відповідну зарплату, яка дорівнювала чи навіть перевищувала на той час заробіток персоналу Чорнобильської електростанції. Проте вже на початку дев'яностих ситуація почала змінюватися на гірше. Розпочалася інфляція.

На початок ліквідації аварії налічувалося понад 50 видів пільг та компенсацій «чорнобильцям». З погіршенням економічного становища в країні чорнобильські статті почали «різати», а то й взагалі скасувати. Це відбувалося ще й тому, що прийнятий закон про статус «чорнобильців» надто розширив коло ліквідаторів наслідків аварії. Нерідко до зони приїжджали просто «по статусу». Провівши у відрядженні день, вони зрівнювалися з тими, хто працював на ліквідації роками.

На думку заступника голови Атомпрофспілки Василя Струка, сьогодні вахтовий персонал зони відчуження у соціальному плані обділений, — ні пошани, ні відповідної зарплати. Вона вдвічі-втричі менша за аналогічну у Києві. Це, вважає він, є промовистим свідченням ставлення до чорнобильських проблем держави в цілому. І Чорнобильська територіальна організація профспілки,

переживши разом із зоною відчуження періоди зародження—розвитку—становлення, перебуває сьогодні у стані занедбання.

Середня заробітна плата працівника зони відчуження минулого року становила 1341 гривню, продовжив тему нинішній голова профкому ЧТОП Микола Тетерін, тоді як на Чорнобильській атомній електростанції в середньому вона становить 3000 гривень. Як наслідок, втрачається рівень кваліфікації працівників: досвідчені фахівці підшукують краще оплачувану роботу, їхні місця займає менш

кваліфікований персонал. З кожним роком зменшується державне фінансування чорнобильських робіт, через що доводиться урізати усі витрати. Харчування вахтовиків, дезактиваторників, слюсарів, електриків, водіїв, дозиметристів і т. д., наприклад, які в основному зайняті фізичною працею, — становить близько шести гривень на добу, тоді як в українських тюрмах ув'язнені

120,4 млн. гривень виділяється фактично 93,8 млн. Таку ситуацію Микола Тетерін пояснює тим, що орієнтовно необхідні для зони відчуження суми наче і закладаються до бюджету, але з формулюванням «за можливості». До того ж, на його думку, перша чорнобильська програма, яка розроблялася безпосередньо після 1986 року Мінчорнобилем, була конкретизована. Нова — декларативна і конкретика щодо того, хто, що і як проводитиме заплановані роботи, не має. А завдання у зоні те саме, що було й раніше, — не допустити «розповзання» радіації за її межі. Недофінансування зони відчуження і безумовного відселення загрожують радіаційній безпеці Києва й області. Ситуація змінюється, каже Микола Тетерін, не на краще. За даними фахівців, забруднення дніпровських водоймищ, а саме через воду відбувається до 75 відсотків виносів радіонуклідів, збільшено порівняно з доаварійним рівнем у 10—30 разів. Особливо радіаційно-небезпечна ситуація в районі столичного гідропарку. Річка ж Прип'ять — «це вже радіоактивні відходи».

Зменшується фінансування робіт за програмами. На подолання наслідків на 2006—2010 роки з

Найважливіший аргумент — ефективна робота на місцях

(Закінчення.)

Початок на 1-й стор.)

Уже п'ять років поспіль в Компанії використовується система аналізу та рейтингової оцінки роботи філій. За словами заступника голови правління ВАТ «АСК „Енергополіс“ Л. Нагорної така система враховує показники, що характеризують різні аспекти діяльності філії: обсяг зібраних страхових премій, рівень виконання плану, збалансованості страхового портфелю, прибутковості тощо. За результатами рейтингу, переможцем із присудженням звання «Найкраща філія 2006 року» та нагородженням перхідним кубком та дипломом визнано Вінницьку філію Компанії. Також колектив філії, в особі її директора Д. Конькова, отримав подарунок від АСК „Енергополіс“ — ключі від нового автомобіля. Друге місце в рейтингу з нагородженням дипломом „За високі фінансово-економічні результати в 2006 році“ визнано Луганську філію, третє місце та диплом „За професіоналізм та зміцнення позицій Компанії в регіоні в 2006 році“ отримала Донецька філія. Позитивні результати роботи Луганської та Донецької філій були також відзначені цінними подарунками від Компанії.

Серед найбільш активних та прогресивних філій Компанії переможцями у 2006 році з врученням сертифікатів у номінаціях „Прорив року“ визнано І Хмельницьку філію та „Найкраща регіональна команда“ — Южноукраїнську філію ВАТ „АСК „Енергополіс“.

З метою надання консультативної та методологічної підтримки керівництву регіональних підрозділів Компанії був проведений навчальний семінар, де керівники філій ознайомилися з останніми змінами чинного законодавства щодо фінансового моніторингу страхової діяльності, отримали консультації фахівців з питань, що виникають під час перевірок контролюючими органами. Важливим компонентом навчання було проведення майстер-класів із страхування наземного транспорту, майна та відповідальності з використанням інтерактивних методик проведення занять.

Під час майстер-класів розглядалися нові правила та нормативи страхування, особливості страхових договорів, питання оцінки транспортних та майнових ризиків. Ситуації та умови завдань, які були запропоновані учасникам семінару для розв'язання, значної мірою відбивали реалії, з якими вони стикаються під час проведення оцінки ризиків та укладання договорів страхування. За словами начальника відділу реалізації страхових продуктів І Київської філії О. Голинського саме такий формат семінару дає змогу учасникам обмінятися досвідом, працюючи разом над вирішенням конкретних завдань, сприяє більш ефективному закріпленню практичних навиків з відповідних аспектів страхування.

Значна увага на семінарі приділялася питанням просування страхових продуктів Компанії та можливостям розширення ділових відносин з підприємствами та фінансовими установами на регіональному рівні. На думку Л. Нагорної, важливими складовими успіху ВАТ „АСК „Енергополіс“ на ринку певного регіону є вміння враховувати його специфіку та умови, в яких працює підрозділ Компанії, наявність стабільних зв'язків з керівництвом підприємств регіону, ефективної мережі позаштатних агентів. Водночас досвід роботи філій свідчить про те, що саме наявність ефективної агентської мережі є найвагомішим аргументом у конкурентній боротьбі на регіональному рівні.

Свою думку щодо проведення розширеного засідання Спостережної ради та керівництва Компанії висловила член Спостережної ради Компанії, завідувач відділу правової роботи Атомпрофспілки Н. Кручинська: „Засідання стало конструктивним спілкуванням, під час якого особисто я зовсім по-іншому сприйняла систему підбиття підсумків роботи філій і дуже щиро вітаю переможців. Такі заходи сприяють підвищенню рівня знань і навичок персоналу Компанії, зміцненню її корпоративного духу, є ефективним інструментом мотивації працівників“.

120,4 млн. гривень виділяється фактично 93,8 млн. Таку ситуацію Микола Тетерін пояснює тим, що орієнтовно необхідні для зони відчуження суми наче і закладаються до бюджету, але з формулюванням «за можливості». До того ж, на його думку, перша чорнобильська програма, яка розроблялася безпосередньо після 1986 року Мінчорнобилем, була конкретизована. Нова — декларативна і конкретика щодо того, хто, що і як проводитиме заплановані роботи, не має. А завдання у зоні те саме, що було й раніше, — не допустити «розповзання» радіації за її межі. Недофінансування зони відчуження і безумовного відселення загрожують радіаційній безпеці Києва й області. Ситуація змінюється, каже Микола Тетерін, не на краще. За даними фахівців, забруднення дніпровських водоймищ, а саме через воду відбувається до 75 відсотків виносів радіонуклідів, збільшено порівняно з доаварійним рівнем у 10—30 разів. Особливо радіаційно-небезпечна ситуація в районі столичного гідропарку. Річка ж Прип'ять — «це вже радіоактивні відходи».

Лілія СОКОВОЛА
Київ—Чорнобиль

ВETERАНИ-АТОМНИКИ

И духом крепок, и силы есть

Ветеран труда Анатолий Федорович Белявский с гордостью носит нагрудный знак «Участник пуска первого блока ЮАЭС». Ему пошел 75-й год. После работы в Томске-7 на первой тепловой станции, Сибирской АЭС, в январе 1980 года Анатолий Федорович приехал на Южно-Украинскую АЭС. Сначала работал инженером-инспектором по эксплуатации АЭС, потом — руководителем конструкторской группы. На пенсии уже 17 лет.

Глядя на Анатолия Федоровича, можно с уверенностью сказать: «Есть еще пороховых пороховниц». За послед-

ние 5 лет в соавторстве с другими изобретателями он получил декларационный патент на семь изобретений. Изобретательством занимается с 1978 года.

Спектр изобретательской фантазии Анатолия Белявского многообразен. Запатентованы такие его изобретения, как подвеска колес автомобиля, способы подъема затонувшего судна, герметизации пробоин корпуса судна, башенная градирня и даже пробоинчик мочевого пузыря.

Последнее изобретение, запатентованное в прошлом году, это звуковой автомат — энергоберегающее устройство, позволяющее экономить

электроэнергию при использовании его при освещении лестничных клеток жилых домов. По словам Белявского, расход электроэнергии сокращается в 10 раз и каждый жилец будет платить меньше на 1—2 гривны в месяц. Срок окупаемости, говорит Анатолий Федорович, 6 месяцев.

Еще одно хобби Белявского — пчеловодство. «Кроме общения с природой, это еще и непочатый край для исследований», — говорит он.

«Надо искать надежду в Боге и любить свой организм, — в этом видит секрет своей неистощимой энергии Анатолий Федорович

Белявский, — поэтому и дух крепок, и силы есть».

Галина МАЛАЯ
Фото А. ЗАПОЛЬСКОГО

Отдохнули в санатории

Недавно ветераны Великой Отечественной войны из Энергодара ездили отдыхать в санаторий Запорожская атомная станция не в первый раз закупает путевки для оздоровления участников боевых действий и инвалидов войны.

Например, в год 60-летия Победы на море отправилось 60 человек. В этом году по 12-дневным путевкам, к сожалению, смогли отдохнуть только 18. Препятствием для многих стали преклонный возраст, состояние здоровья и семейные обстоятельства.

Отдыхали ветераны в известном, славящимся своей

лечебной базой и прекрасным отношением к пожилым людям, приморском санатории «Глория». Интересно, что самым возрастным участником путешествия оказался 90-летний Василий Негодин.

Спустя время встречали их в Энергодаре отдохнувшими, поздоровевшими и загоревшими. И это немудрено, так как кроме процедур все они не упускали случая по два раза в день купаться в море. «Спасибо атомной станции и профсоюзному комитету, — говорили они. — За их активность и постоянную заботу, которую мы на себе ощущаем».

Ирина ВОЛОДИНА

ДВЕ ЭКСПОЗИЦИИ ШКОЛЬНОГО МУЗЕЯ,

посвященные Чернобыльской трагедии и событиям Великой Отечественной войны

(Окончание.
Начало на 1-й стр.)

О первых днях ликвидации последствий аварии на ЧАЭС вообще говорить чрезвычайно сложно, потому что все здесь — героизм и подвиг, совершенные в рамках выполнения профессиональных обязанностей. При этом каждый из героев, которых государство до сих пор не назвало героями поименно, знал, что рискует здоровьем и жизнью.

И тем не менее, сознательно шел на этот смертельный риск.

«...Мог взорваться водород. Если бы заместитель начальника электроцеха Александр Лелеченко не откачал водород из корпусов генераторов да другие энергетики ценой своей жизни не дали аварии перекиннуться на другие блоки, было бы куда хуже...» (Из интервью бывшего директора ЧАЭС Виктора Брюханова газете «Факты» от 28 апреля 2006 года).

24 декабря 1986 года Указом Президиума Верховного Совета СССР Александр Лелеченко был награжден орденом Ленина. Позже, уже в годы независимости Украины, он был награжден орденом «За мужество». В 2006 году Указом Президента А.Лелеченко присвоено звание Героя Украины. Во всех наградах листах лаконичная запись — «посмертно».

Школа имени Героя

От Славутича до Новоореховки — без малого восемь часов езды. Довольно большое село, некогда отличное асфальтовое покрытие, заметная многоэтажная застройка центральной части, гостиница, добротное здание школы, корпуса нового (правда, так и не вступившего в эксплуатацию) сахарозавода и др. — все это свидетельствует о том, что знавали здесь и лучшие времена, что сейчас живут нелегко, но с малой своей родиной относятся с должным уважением.

Каждый год, накануне 7 мая (именно в этот день в Киеве, в отделении радиационной патологии умер Александр Лелеченко), шефы — работники электроцеха ЧАЭС — приезжают сюда, чтобы встретиться с учащимися и коллективом школы, в которой силами учащихся и педагогического коллектива создан музей его памяти.

Экспозиция, посвященная памяти Александра Григорьевича, собрана с любовью, со знанием дела. Может быть, и не содержит она каких-то эксклюзивных материалов и сенсационных находок, но о единственном на сегодня Герое Украины — работнике ЧАЭС рассказывает живо, эмоционально и максимально подробно. Из «атомной экзотики» в ней — разве что средства индивидуальной защиты, переданные шефами с ЧАЭС, остальное — фотографии и воспоминания. Не мудрящие, на первый взгляд, материалы

производят на посетителя сильнейшее впечатление. Может быть, потому, что экскурсию по музею проводят школьники. А они многое знают о своем земляке.

Примечательно, что в небольшом музее новоореховской школы — две экспозиции: вторая посвящена событиям Великой Отечественной войны. Где и как сумели раздобыть ее создатели подлинные погони маршала Советского Союза Жукова, а также материалы из Бухенвальда, — рассказ отдельный, и я упоминаю здесь об этом лишь потому, что он очень выразительно характеризует подход новоореховцев к истории вообще и в частности...

Ежегодно памятный «чернобыльский» митинг в новоореховской школе приурочен именно к приезду гостей с ЧАЭС. И, может быть, присутствие в зале тех, кто собственными глазами увидел и навсегда запомнил ночь с 25 на 26 апреля 1986-го, заставляет школьников и учителей говорить о давних событиях без излишнего пафоса, чем частенько грешат подобные мероприятия в иных местах.

Впрочем, для ряда новоореховцев чернобыльская тема известна не понаслышке. Есть среди жителей села те, кому пришлось в 1986 году «понохать Чернобыля». Среди них — директор школы Николай Крутий. Николай Андреевич работал в Чернобыле летом 1986-го — в качестве «партизана» (так называли тех, кто призывался на ликвидацию последствий аварии через военкомат). Судя по многочисленным воспоминаниям ликвидаторов — непосредственных работников ЧАЭС, «партизанам» иногда приходилось сложнее, чем им...

...И всегда на митинге памяти выступают ветераны — нынешние и бывшие работники ЧАЭС, члены организации «Промінь 5-2». Их рассказы — живая летопись, свидетельства, которые уже сегодня готовы перешагнуть из подлинной истории в легенду.

Вот только выступления даются им нелегко. Слова, как чуждые, никак не хотят выкатываться из горла, зато предательские слезы то и дело готовы покатиться из глаз.

...Минута молчания. У портретов погибших ликвидаторов полыхнут огоньки свечей. Серьезные и сосредоточенные детские лица. Направленные куда-то вглубь себя взгляды взрослых.

Не игра, не формальность, не ради галочки в отчете.

«Его называли прирожденным электриком, но мечта звала дальше. Он хотел стать летчиком и подал документы в Харьковское летное училище. На вступительных экзаменах, которые Саша сдал блестяще, кто-то из преподавателей сказал: «Тебе, парень, на роду написано быть летчиком — с

такой-то фамилией!» Судьба распорядилась иначе — училище было расформировано. У парня был твердый характер — он подготовился и поступил в Киевский политехнический институт. Ведь он был прирожденным электриком...»

«...Находясь в больнице, Александр Григорьевич продолжал думать о том, что происходит на станции. Отпросившись у врачей покурить, он ушел из больницы и вернулся на смену: ему все казалось, что он выполнил не все, что должен был...» (Из материалов экспозиции музея новоореховской школы)

— Нас в свое время воспитывали на подвигах молодого воеводы и других героев Великой Отечественной. Сегодня все это во многом дискредитировано. Но растущий человек обязательно должен воспитываться на чьем-то примере. Для наших детей такой пример — Александр Григорьевич Лелеченко, — пояснил методику воспитательной работы возглавляемой им школы Николай Крутий. Не добавив, как говорится, не убавить.

Шефство над школой взяла Атомпрофсоюз

Работники и профактив электроцеха приезжают в новоореховскую школу дважды в год — кроме названных дней, еще и в канун Рождественских праздников. И никогда они не бывают здесь с пустыми руками. Всегда получают небольшие поощрительные премии лучшие ученики, победители предметных олимпиад. Определенные средства передаются и на развитие школы. Школьная футбольная команда получила в подарок от шефов форму и спортивный инвентарь. Каждый приезд работников ЧАЭС пополняет библиотеку школы информационными и справочными материалами о работе станции и жизни Славутича. Часть звуковой аппаратуры, используемой на всех школьных торжествах, — тоже подарок «чернобыльцев».

И все же обеспечить школу всем, крайне необходимым, ЧАЭС не в силах. В 2007 году профком станции обратился в Атомпрофсоюз с предложением поддержать их инициативу. Профсоюз поддержал. Вместе с делегацией с ЧАЭС Новоореховку посетили председатель Атомпрофсоюза Валерий Матов, его заместитель Алексей Лыч, председатель общественной организации «Промінь 5-2» Александр Зеленцов. Валерий Матов передал коллективу щедрый подарок — оргтехнику, приобретение которой за деньги, выделяемые на обеспечение школы из бюджета, — не реально. Кроме того, 30 лучших учеников этого учебного заведения получат возможность нынешним летом оздоровиться в пансионате «Кристалл» в

Алуште вместе с детьми из украинских атомгородков — это подарок им также обещан профсоюзом атомщиков.

Представители Атомпрофсоюза также пообещали, что будут поддерживать школу и в дальнейшем.

В прошлом году вместе со школьниками гости заложил возле школы Аллею памяти. Свежие молодые березки выстроились в ряд под окнами школы.

Судьба в контексте ЧАЭС
...От Новоореховки до Степного, где похоронен А. Лелеченко, — около полутора сот километров.

...Последние годы небольшой сельский погост разросся, и памятник Александру уже не стоит на отшибе, в дальнем углу. Посаженная девятнадцать лет назад в ногах надгробья березка вытнулась вверх и уже дает изрядную тень. Время идет — но, вопреки расхожему выражению, не лечит.

— Все годы сердце болело: вроде мы Сашу на свалке похоронили, — поделилась Светлана Ладатко, коллега А. Лелеченко по цеху. — Киев не разрешил хоронить. Полтава не хотела принимать: от тела полтора рентгена в час... Приехали мы выбывать место в Полтавской области. У Саши к тому времени уже никакой родни не было, а у его жены здесь, в Степном, жили близкие, вот и просили разрешить похоронить. После долгих хождений по «обкомовским» кабинетам наконец разрешили. Но так, чтобы могила была подальше от сельского погоста. Так и схоронили мы его на самом краю зарослей, чуть не возле того места, куда селяне сносили мусор. Ни оркестра, ни-че-го... Все время чувствовал вину...

...Я зашел к нему в палату, а он говорит, словно завещание дает: передай ребятам, пусть будут поосторожнее, пусть поберегутся... — Николай Гуменюк, за плечами которого — ликвидация последствий аварии, лечение в отделении радиационной патологии и в целом — 31 год работы на ЧАЭС, замолкает.

Все они, мужчины, у этой могилы говорят мало, с плохо скрываемой горечью, с долгими паузами.

...Мне казалось, он был слишком мягким человеком

— как для руководителя, надавить не мог. Но обязательней и ответственной его трудно было найти человека. С такими, говорят военные, можно идти в разведку...

...Знаете, в жизни так редко бывает — чтобы человек был великолепным профессионалом и одновременно большим дипломатом в отношениях с людьми. Вот Саша был именно таким...

Лев Семенович Лауконин, бывший припятчанин, бывший работник ЧАЭС и приятель Александра Лелеченко, ради этой вот поездки в Степное и Новоореховку специально приехал из Финляндии, где он сейчас живет.

...А как в волейбол играл!.. Красиво!.. Он все делал красиво, но никогда не красовался — ему бы это и в голову не пришло...

...Возле могилы лаконичная надпись на скромной металлической табличке: «Если бы не ты, многих из нас не было бы в живых. Прости нас, Саша, что не уберегли. Коллектив ЧАЭС»

И напоследок

«Когда нас выписывали из отделения радиационной патологии, никому уже не ставили диагноз «лучевая болезнь». Лечащий врач, не помня ее фамилии, армянка была, показала мне распоряжение, которое они в отделении получили от Минздрава. Этим распоряжением запрещалось устанавливать такой диагноз, как ОЛБ, и нам записали — кому гипертонии, кому бронхит, кому колит — в общем, все то, от чего мы получали в отделении симптоматическое лечение» (Из воспоминаний Николая Гуменюка.)

Авария, которая произошла на четвертом блоке Чернобыльской АЭС, не зря называют запретной. То есть то, что случилось в ночь на 26 апреля 1986 года, не могло предусмотреть самое изощренное и изобретательное воображение. Сегодня почти невозможно представить, что пережили работники той смены, во время которой произошла авария. Их убеждали: реакторы большой мощности канальные, которыми оснащена Чернобыльская АЭС, — абсолютно безопасны. Они в это верили.

Взрыв, произошедший в ходе проведения проектных испытаний, перечеркнул все существовавшие прежде

представления. В результате него была полностью разрушена активная зона реакторного установок. Уничтожены все барьеры защиты. Радиационное загрязнение распространилось более чем на 50 тысяч квадратных километров. В течение нескольких суток персонал ЧАЭС в соответствии с эксплуатационным регламентом оставался на территории станции. Если бы не героические усилия этих людей, дальнейшее развитие аварии страшно даже прогнозировать.

Наверняка они не думали о том, что их назовут героями. Но никто из них и предположить не мог, что, в строгом соответствии с извечной славянской забавой «Найди крайнего», виновными в аварии на ЧАЭС на долгие-долгие годы будут названы именно они.

Обвиненные огульно. Названные жестоко, они все еще вынуждены оправдываться — и по-детски рады, когда кто-то высказывает несогласие с официальной точкой зрения, которая вот уже более двух десятков лет, несмотря на тысячи вновь открывшихся обстоятельств, все еще пытается обвинять коллектив Чернобыльской АЭС.

Так нам проще: в острых ситуациях найти виновного или виновных. И обвинять до конца дней. И стараться не замечать неудобную правду: первыми истинными и подлинными ликвидаторами аварии на ЧАЭС были именно работники станции. И исключительно благодаря их профессионализму и знанию своей станции им удалось предотвратить все то, что могло бы быть при такой аварии.

Их мнимую вину легендизировали. А надо бы легендизировать их подвиг.

Александр Лелеченко — первый Герой Украины из числа работников Чернобыльской АЭС. Хорошо, что награда все же наша героя. Его коллеги тоже заслуживают, чтобы государство, пусть — с запозданием — но сказало им спасибо.

Впрочем, как и всем, чья жизнь и работа на протяжении всех лет после аварии была связана с Чернобыльской АЭС.

Майя РУДЕНКО,
Новоореховка —
Степное — Славутич
Фото автора

ДОБРОДІЙСТВО АТОМНИКІВ

СПІВУЧАСТЬ У ДОЛІ ДІТЕЙ

Із сивої давнини прийшло до нас „Послання Володимира Мономаха”: „Перш за все не забувайте убогих, а яко можете, по силі годуйте їх і подавайте сиротам. І вдову захистіть...”

Людина завжди потребує уваги, піклування, тепло слова. Найгостріша ця потреба у самотніх. Проте в десятки і сотні разів болючіше переживають відсутність маминої ласки, батьківської турботи діти-сироти і напівсироти. Потребують реальної допомоги і діти із малозабезпечених сімей, адже складне сьогоднішня з його блискавичним зростанням цін добряче вдаряє по працюючому населенню, а по його незахищених верствах і поготів. Саме тоді на допомогу дітям мусять прийти державні органи влади, колективи державних підприємств, меценати, приватні підприємці.

Для вирішення проблем охорони дитинства, поліпшення умов розвитку, виховання і навчання дітей, впорядкування і зміцнення матеріальної бази загальноосвітніх, позашкільних, позачасових закладів, забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавле-

Миколая та старого Нового року ці дітки отримують подарунки із солодощами. До того ж, згідно з Колективним договором на 2006—2007 роки, 280 дітям-сиротам і напівсиротам міста торік надано допомоги на суму понад 917 тис. грн, за січень—квітень 2007 року ця сума становить близько 279 тис. грн. У Севастопольському національному університеті ядерної енергії і промисловості на факультеті атомної енергетики за рахунок Рівненської АЕС навчаються сироти Вадим Павлов та Сергій Широко, напівсирота Мархевка Орест.

Постійно виділяються кошти і дітям-інвалідам. 172 дитини з фізичними вадами здоров'я загалом отримали матеріальної допомоги на суму 267,7 тис. грн. за минулий і початок цього року. Для навчальних потреб підшефної ЗОШ №1 м. Кузнецовськ РАЕС лише цього року виділила 6600 грн, а навчально-виховному комплексу №1 — 3000 грн. До

міського центру зайнятості на чолі з директором Л.О. Самохіною, залучили представників виконавчої влади — у заході взяла участь міський голова В.Коровкін, начальник відділу у справах сім'ї та молоді Я. Кузло, а також працевлаштувачів — приватних підприємців: Романа Саушкіна — генерального директора ППФ „Імбекс”, Галину Ємельянову — директора ТзОВ „Імбекс плюс”, Вікторію Шишук — представника фірми „ВІКОТЕК”, Віталія Катюху — власника перукарні „Ассоль”, Тетяну Белькевич — власницю мережі магазинів, кафе „Сосновий бір”, Павла Дорожинського — приватного підприємця, депутата міської ради, Марію Дайнеку — власницю квіткових магазинів, Любов Гутник — лікаря-стоматолога, власницю зубопротезного кабінету, Олену Латишенко — лікаря-гінеколога СМСЧ №3, Сергія Лижанця, Андрія Гриця, Анатолія Бортника — приватних перевізників, Людмилу Цивілько — приватного підприємця, працівників столярного цеху, Кузнецовського хлібозаводу, представників засобів масової інформації.

Свідомо названо так багато прізвищ, адже саме ці люди за першої потреби щоразу відгукуються на прохання допомоги, а отже, вони наділені такими прекрасними рисами, як доброта, чуйність, благородність.

...Цього травневого дня у Новорафалівській школі-інтернаті було справжнє свято. Дітлахи, які зібралися у спортивному залі, радо вітали гостей, спілкування з якими пройшло по-сімейному. Зна-йомлячи зі своїм навчальним закладом, директор інтернату Віктор Андрощук розповів, що сьогодні тут навчається 235 учнів з усієї області — 100 сиріт і напівсиріт, решта із малозабезпечених та неблагополучних сімей.

Звичайно ж, побудована 47 років тому, Новорафалівська школа-інтернат

конче потребує реконструкції і капітального ремонту. Проте серед старих будівель приємно вирізняється ошатним виглядом нова їдальня, на стадії реконструкції майстерня, котельня, вирито котлован під новий корпус для старшокласників. У гуртожитку, де проживає половина інтернатців, на сучасний лад відремонтовані душові та санвузли.

Дводенний Марафон добрих справ покликаний навчити школярів орієнтуватися на сучасному ринку праці, обирати майбутню професію відповідно до їхніх потреб. З цієї метою для 68 дітей школи-інтернату було організовано презентацію таких професій, як швачка, продавець, офіціант-бармен, професій будівельної галузі та транспортної сфери з відвідування підприємств та закладів торгівлі міста. Проведені пізнавальні бесіди на теми ВІЛ/СНІДу, гігієни та ставового виховання, відеолекції „Протидія торгівлі людьми”, побували інтернатці в Свято-Преображенського храмі. Працівники міського Центру зайнятості провели екскурсію по новій будівлі центру та ознайомили з методикою „Пошук роботи через Інтернет” та соціальною послугою — мобільний сервіс „Пошук роботи”.

Дорослі з власного досвіду знають, як діти люблять подарунки. Організатори Марафону вручили вихованцям інтернату величезний червоний килим, підприємці — музичний центр, набори продуктів, солодощі. А майстри перукарні „Ассоль” зробили всім бажаним стрижки та зачіски...

Благодійність, милосердя завжди шанувалися у народі, і кузнецовський Марафон добрих справ яскравий тому приклад.

Олена ЗУБЕНКО,
редактор
радіомовлення РАЕС

22 ЧЕРВНЯ — ДЕНЬ СКОРБОТИ І ВШАНУВАННЯ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Не стареть душой

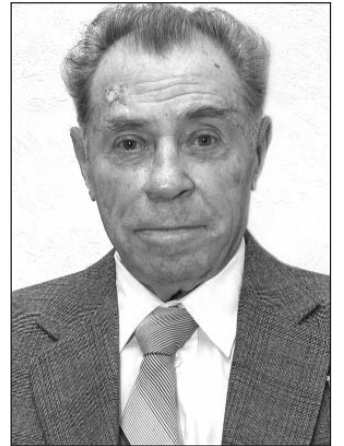
Это своеобразный девиз ветеранов Южно-Украинской АЭС, среди которых немало участников Великой Отечественной войны.

Чем живут они нынче, что радует и что огорчает, как поддерживают себя в хорошем жизненном тоне? Об этом с ними беседовала Алевтина Горелова.

Петр Ильич СТРУЧКОВ (трудовай стаж — 42 года. Участник войны. 25 лет — в армии, уволился в запас в звании майора):

— Дважды избирался в городской совет ветеранов, а потом — и в станционный. Все поручения выполнял, они не казались мне тяжелыми — помочь всегда приятно. Совет ветеранов считаю очень нужной для пенсионеров организацией.

Встречался с детьми в нашей подшефной школе — жизненный и общественный опыт работы достаточно богат. Единственное, чем недоволен — это своим здоровьем: душа — не сдается, а вот организм подводит.

Владимир Григорьевич БУЙНОВСКИЙ (86 лет, участник боевых действий. Трудовай стаж — 61 год):

— В этом возрасте огорчают болезни. Но жизнью доволен — материально поддерживается государством, АЭС — и пенсией, и страховкой для лечения в стационаре, в поликлинике. Радует, что рядом семья, дочери, что внучка получила высшее образование, а вторая учится в институте. Заряд бодрости дает труд на земле — есть дача, на которой с удовольствием работаю.

Совету ветеранов очень благодарен за заботу. Принимаю участие в собраниях, мероприятиях ко Дню Победы, встречаюсь в школах с детьми. Все это наполняет мою жизнь смыслом, и я этим дорожу.

Николай Дмитриевич СОНЧЕНКО (82 года, трудовой стаж — 52 года. Участник боевых действий. Член совета ветеранов ЮАЭС всех созывов):

— О моем пенсионном возрасте напоминают мне телесное нездоровье, а вот душа не сдается, она по-прежнему молода! Активно участвую в общественной жизни. Встречи с людьми, с учениками школ для меня в радость. Людям всегда хочется помочь — и словом, и, по возможности, делом.

них батьківського піклування, в Україні щороку з 1 квітня по 2 червня проводиться двомісячник „Співучасть у долі дитини”. Приурочений він до Міжнародного дня захисту дітей.

Колектив Рівненської АЕС серед своїх прерогативних завдань ставить не тільки безпечне виробництво кіловат-годин, а й істотну допомогу у вирішенні соціальних проблем суспільства. РАЕС опікується двома підшефними школами: Вербською школою-інтернатом та загальноосвітньою школою №1 м. Кузнецовськ. Лише минулого року дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, було перераховано 29800 грн., а за чотири місяці нинішнього — 10000 грн. Щорічно до Дня Святого

початку нового навчального року за рахунок станції планується здати „під ключ” і два класи — фізики та інформатики. У полі постійної уваги профспілкового комітету атомної станції перебувають діти Новорафалівської школи-інтернату. Великий комплект художньої літератури та одягу отримують днями інтернатці.

У рамках двомісячника „Співучасть у долі дитини”, відповідно до затверджених міським виконавчим комітетом заходів, у травні був проведений дводенний Марафон добрих справ для дітей Новорафалівської школи-інтернату.

До широкомасштабної благодійно-просвітницької акції організатори, працівники

ДІТИ ЛІТА—2007

Место встречи — «Юность»

300 мальчишек и девчонок в бейсболках и красивой форме с эмблемой НАЭК «Энергоатом» и Запорожской АЭС (средства на которые выделил профком ОП ЗАЭС) построились после ужина на перекичку отрядов. Так началось открытие первой лагерной смены в расположенном на Азовском море детском оздоровительном центре Запорожской АЭС — «Юность». Поздравить ребят с началом первой смены приехали представители администрации и профсоюзного комитета станции. Они здесь частые гости, поэтому и коронную песню про «Юность», которая «всех нас подружит, весельем закружит...» распевали вместе со всеми.

А затем на главной площадке лагеря был зажжен большой костер и огонь малой Олимпиады, ведь первая смена по традиции — спортивная и проходит под названием «Игры патриотов». К открытию ребята и взрослые подготовили красивую и зрелищную концертную программу, апогеем которой стал разноцветный фейерверк.

Над ДОЦ «Юность» взмыли ввысь флаг Украины, флаг малой Спартакиады и флаг НАЭК «Энергоатом».

Ирина ВОЛОДИНА

Об отдыхе в «Юности» — читайте в следующем номере.

ДОБРОГО ЗДОРОВ'Я

ХОТЯ человеку генетически „гарантированы” 120 лет жизни, однако на самом деле наш век значительно короче. Международная группа врачей, психологов и диетологов разработала 10 заповедей, следуя которым мы сможем продлить и сделать более приятным наше земное существование.

10 заповедей

1-я заповедь: не объедайтесь! Вместо привычных 2.500 калорий довольствуйтесь 1500. Тем самым вы устроите разгрузку своим клеткам и подержите их интенсивность. Питайтесь сбалансированно.

2-я заповедь: меню должно соответствовать возрасту. Каждый возраст нуждается в различном питании. У 30-летних женщин первые морщинки появляются позднее, если они регулярно будут есть печень и орехи. Людям старше 40 лет полезен бета-каротин. После 50 лет кальций держит в форме кости, а

магний сердце. Мужчинам старше 40 необходим селен, содержащийся в сыре и почках. Он способствует снятию стресса. После 50, питаясь рыбой, мы защитим сердце и кровеносные сосуды.

3-я заповедь: попытайтесь найти подходящую работу! Тот, кто не работает, выглядит на пять лет старше.

4-я заповедь: найди себе пару. Дважды в неделю занимаясь сексом, человек выглядит на 14 лет моложе.

5-я заповедь: имейте на все собственную точку зрения. Осознанно живущий человек значительно реже впадает в депрессию, чем тот, кто пассивно плывет по течению.

6-я заповедь: двигайтесь! Даже восемь минут занятий спортом в день продлевают жизнь. В процессе движения высвобождаются гормоны роста, выработка которых особенно сокращается после тридцати лет.

7-я заповедь: спите в прохладном помещении! Доказано: кто спит

при температуре 17—18 градусов, дольше остается молодым.

8-я заповедь: время от времени балуйте себя! Не нужно слишком ограничивать себя. Временами позволяйте себе лакомый кусочек. А если вам очень понравилось новое платье, костюм или сумка, не нужно тут же думать об экономии.

9-я заповедь: не следует подавлять в себе гнев. Тот, кто постоянно корит себя, вместо того, чтобы рассказать, что его огорчает, а временами даже и поспорить, обменяется мнением с окружающими, более подвержен любым заболеваниям.

10-я заповедь: тренируйте головной мозг! Время от времени разгадывайте кроссворды, участвуйте в играх, требующих мыслительной деятельности. Заставляя работать головной мозг, мы замедляем процесс возрастной деградации умственных способностей.

Сергей ГАЙДУК

Засновник: Професійна спілка працівників атомної енергетики та промисловості України

Видавець: Редакція газети „Атомник України”

Адреса редакції: 01012, Київ, Майдан Незалежності, 2. Газета „Атомник України”

Головний редактор
Микола ПЕТРИЧЕНКО
Телефон/факс: 278-88-35
E-mail: atomnik@union.kiev.ua
http://www.atomprofspilka.org.ua

Газета виходить щотижня
Індекс — 21766

За точністю викладених фактів відповідальність несе автор
Редакція листується з читачами лише на сторінках газети

При передруку посилання на „Атомник України” обов'язкове

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 4480 від 21.08.2000 року
Газета віддрукована у ВАТ „Видавництво „Київська правда”: 04136, Київ-136, вул. Маршала Гречка, 13.
Замовлення 1954 Тираж 5100
Ціна договірною